

Върнем ли се към фолклорния цикъл за двамата герои, сътворен в Котленско, в Сливенския край и надолу в селата край Ямбол и Нова Загора, ще трябва да отбележим неговата цялост. Тя се изразява и в отношението към двамата герои, и в общото звучене на творбите, което въпреки отбелязаната от много изследователи традиционност, е пролетно приповдигнато – в музикалния облик и в стиховете се долавя промяна, която явно идва от мисълта за националното освобождение.

Спомням си как през 1968 г. 74-годишният тогава Стефан Гедов от с. Градец започваше песента за Васил Рахнев – участник в четата на Х. Димитър, дочакал Освобождението на заточение – с едно вдъхновено провикване:

– Каква се пролет зелнала,
зелнала и развила,
развила, раззеленила –
под всяко дърво и юнак,
във всяка долина и байрак.

Таз картина той свързваше убедено с възхода на освободителната борба, с годините, предшествували непосредствено Освобождението. Зад тази картина той виждаше движението на младите българи към свобода, патоса на това движение и поставяше в неговия център Хаджи Димитър.

Тази цялостност на цикъла, за която говорим, намира израз най-вече в **отношението към обективната историческа действителност**. Тя е поетически усвоена и преобразена и – независимо от реалната основа на отделни мотиви, лица, събития – се налага на вниманието ни като самостоятелна художествена позиция към тази действителност. Разбира се, в тази самостоятелност откриваме онзи наивитет на певеца, който характеризира повечето образци на късните форми на нашия класически фолклор. Тъкмо този наивитет подкупва и – в контекста на трапезата, на атмосферата на празника се възприема с особена сила. То извира от онова смесване на понятийни изразни средства и нови идеи, на герои и събития, благодарение на което – пак в контекста на бита и с оглед на психологията на слушателите, на стремежа да се упоме-